

ตราสัญลักษณ์ที่คุ้นเคย

ตราประจำชาติรูปวงกลม ลายกลางเป็นรูปรัฐธรรมนูญมีรัศมี ประดิษฐานอยู่บนพาน ๒ ชั้นบนลวดลายกนก ดังภาพเป็นที่เข้าใจของบุคคลทั่วไปว่าเป็นตราสัญลักษณ์ของรัฐสภา ซึ่งรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้นำไปใช้ในกิจการต่างๆ เพื่อแสดงว่ากิจกรรมนั้นเป็นของรัฐสภา ในขณะที่บุคคลในวงงานของรัฐสภาทั้งสมาชิกรัฐสภา กรรมการ ที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ รวมถึงข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ก็ได้นำรูปตราสัญลักษณ์ดังกล่าวไปใช้ในการจัดทำเอกสาร หนังสือ หรือนามบัตรกันอย่างกว้างขวาง

๑. ที่มาของตราประจำชาติรูปวงกลม ลายกลางเป็นรูปรัฐธรรมนูญมีรัศมี ประดิษฐานอยู่บนพาน ๒ ชั้น บนลายกนก

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และในวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้มีพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ ใช้บังคับ และมีการแต่งตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชั่วคราวชุดแรกจำนวน ๗๐ คน^๑ สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมกันเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕ ณ ห้องโถงชั้นบนของพระที่นั่งอนันตสมาคม ในการประชุมครั้งนั้นที่ประชุมได้เลือกมหาอำมาตย์เอกเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร และในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนั้นเอง เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ขอมติต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้

^๑ พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ มาตรา ๑๐

หลวงประดิษฐมนูธรรมดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรคนแรก จึงถือว่าสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕^๒

การก่อตั้งกรมเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๖ โดยพระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวงและกรมแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๖^๓ และได้เปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖ ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช ๒๔๗๖^๔ โดยให้มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับกิจการฝ่ายธุรการของสภาผู้แทนราษฎรขึ้นตรงต่อสภาผู้แทนราษฎร และอยู่ในบังคับบัญชาของประธานสภาผู้แทนราษฎร

ในระยะเริ่มแรกสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ใช้ตราวงรีลายกลางเป็นรูปรัฐธรรมนูญมีรัศมีประดิษฐานอยู่บนพาน ๒ ชั้น บนลายกนกเป็นตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ตามภาพเพื่อใช้ประทับกำกับลายมือชื่อเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นการยืนยันเอกสารหลักฐานในราชการ

ภาพรอยตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่มีอยู่เดิมที่ใช้ก่อนปี ๒๔๘๕

^๒ จเร พันธุ์เปรื่อง. “สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร อดีต – ปัจจุบัน” รัฐสภาสาร. ปีที่ ๕๒ ฉบับที่ ๖, มิ.ย. ๒๕๔๗
หน้าที่ : ๖๘ - ๑๒๓

^๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๐ หน้าที่ ๖๔๐ ลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๖

^๔ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๐ ตอนที่ ๗๖๔ ลงวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือที่ น.ว.๒๔๑/๒๔๘๕ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๔๘๕ ว่าได้มีการวางระเบียบในการสร้างตราประจำตำแหน่งราชการให้เป็นระเบียบเดียวกันทุกกระทรวง ทบวง กรม เพื่อใช้ประทับกำกับลายมือชื่อเป็นการยืนยันเอกสารหลักฐานในราชการ โดยกำหนดให้ส่วนราชการจัดทำรูปดวงตราประจำตำแหน่งราชการตามลักษณะและขนาดตามที่กำหนด^๔

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงได้มีหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งว่าจะดำเนินการจัดสร้างตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรใหม่ให้ได้ขนาดตามระเบียบที่กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีกำหนดไว้ จากนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งรูปตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรไปยังกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อจะได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตต่อไป^๕

๒. ตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

การที่จะนำตราประจำตำแหน่งมาใช้ในราชการได้นั้นต้องนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตและต้องได้รับพระบรมราชานุญาตให้ใช้เป็นตราประจำตำแหน่งก่อนเท่านั้น ซึ่งตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรนั้นมีความเป็นมาในการได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ตราประจำตำแหน่งดังนี้

๒.๑ ครั้งแรก ในปี ๒๔๘๕ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งรูปตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรไปยังกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต และได้ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรใช้ตราประจำชาติ เป็นรูปวงกลม ศูนย์กลางกว้าง ๖ เซนติเมตร ลายกลางเป็นรูปรัฐธรรมนูญ มีรัศมีประดิษฐานอยู่บนพาน ๒ ชั้น บนลวดลายกนก

^๔ รายละเอียดตามใบบันทึก หนังสือเลขที่ น.๘๖๑/๒๔๘๕ เรื่องการสร้างตราประจำตำแหน่งราชการ จากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๕ ก.ย. ๘๕

^๕ เรื่องเดียวกัน.

^๖ รายละเอียดตามหนังสือที่ น.๑๔๒๐/๒๔๘๖ จากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๔๘๖

เป็นตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ใช้ในราชการสืบไป ตั้งแต่วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖^๔

รูปตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่ได้จัดทำใหม่

๒.๒ ครั้งที่สอง เมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๕ ซึ่งได้กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทน โดยต่อมาได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการรัฐสภามีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับกิจการฝ่ายธุรการของวุฒิสภาและสภาผู้แทนและให้โอนสิทธิและความรับผิดชอบของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรไปยังสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ซึ่งตามกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการรัฐสภารับโอนมาทั้งสิทธิและความรับผิดชอบของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นั่นคือรวมทั้งสิทธิในตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรซึ่งได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้นับตั้งแต่วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ด้วย ดังนั้นเมื่อพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้มีการเปลี่ยนชื่อสำนักงานจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาจึงส่งรูปตราประจำตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภาไปยังกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต เพื่อให้ชื่อสำนักงานและชื่อประจำตำแหน่งสอดคล้องกับกฎหมายที่แก้ไขปรับปรุงใหม่ ซึ่งในครั้งนี้นี้สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาก็ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาใช้ตราประจำชาติ เป็นรูปกลม

^๔ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๖๐ ตอนที่ ๒๓ ลงวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๖

ศูนย์กลางกว้าง ๖ เซนติเมตร ลายกลางเป็นรูปรัฐธรรมนูญ มีรัศมีประดิษฐานอยู่บนพาน ๒ ชั้น บนลวดลายกนก เป็นตราประจำตำแหน่งเลขาธิการรัฐสภาใช้ในราชการสืบไป นับแต่วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๔๕๐^๕

๒.๓ ครั้งที่สาม เมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๘๕ โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้มีสภาเดียวคือสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งต่อมาได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ. ๒๔๘๔ กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับกิจการฝ่ายธุรการของสภาผู้แทนราษฎร และให้โอนสิทธิและความรับผิดชอบของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาไปเป็นของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จึงได้ส่งรูปตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ไปยังกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานบรมราชานุญาต ซึ่งในครั้งนี้นี้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรก็ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ตราประจำชาติ เป็นรูปกลม ศูนย์กลางกว้าง ๖ เซนติเมตร ลายกลางเป็นรูปรัฐธรรมนูญ มีรัศมีประดิษฐานอยู่บนพาน ๒ ชั้น บนลวดลายกนก เป็นตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรใช้ในราชการสืบไป นับตั้งแต่วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๔๕๕^๖ ซึ่งผู้มีสิทธิใช้ตราประจำตำแหน่งนี้ก็คือเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นับตั้งแต่วันที่ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๔๕๕ เป็นต้นมา ยังไม่มีพระบรมราชโองการเปลี่ยนแปลงตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นอย่างอื่น ดังนั้น ตามหลักปฏิบัติจึงต้องถือว่าตราประจำชาติ รูปกลม ศูนย์กลางกว้าง ๖ เซนติเมตร ลายกลางเป็นรูปรัฐธรรมนูญ มีรัศมีประดิษฐานอยู่บนพาน ๒ ชั้น บนลวดลายกนก ยังคงเป็นตราประจำตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอยู่ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริง สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าและบันทึกไว้เพื่อเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์พิเศษเสี้ยวหนึ่งของการเมืองการปกครองของประเทศไทย

^๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๖๔ ตอนที่ ๗ ลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๐

^๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๖๕ ตอนที่ ๑๐ ลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๕